Ի՞ՆՉ ՊԱՐՏ Է ԸԼԼԱԼ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅԻ ԿԵՂԾԻՆ ԵՒ ԽԱԲԷՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

1. Կեղծին և Խաբէութեան Յաղթանակը
2. Աստուծոյ Գործառնութիւնը (Աշխարհական Հոգեւորը)
3. Ազատութիւն Կամ Մահ
4. Զարաշուբ և Դժխեմ Համբոյրը
5. «Զարմացան և Թողուցին Յիսուսը ու Գացին

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2010

ԿԵՂԾԻՆ ՈՒ ԽԱԲԷՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

“Կեցցէ՛ սուտը, ապրի՛ խաբէութիւնը” ոռնաց Սադայէլին հրամանատարը, “Մե՛րն է յաղթանակը, մե՛րն է յաջողութիւնը” գոռգոռացին բոլոր դեւերը, “որովհետեւ բանդած ենք մարդ-արարածին պատիւն ու վարկը և դարձուցած զայն ագահ, խենեշ և եսակեդրոն”:

Մեծ տօնակատարութիւն և հանդիսութիւն կար խաւարի իշխանութեան բարանճաւներու խոր մթութեան մէջ, երբ պըղ-պըղացող կանթեղներէն ոմանք ալ կը շիջէին ու հանդի-սականներու վայնասիւնը կը թնդացնէր բարաժայռերն ու կը պայթեցնէր լեռները:

Արեւաջող երկինքի տակ, մարդկութիւնը կ՛ապրէր աննա-խընթաց հարստութեան և շռայլութեան մէջ: Մարդկութիւնը կը գործէր ոչ թէ ապահովելու համար իր ապրուստը և օրապահիկը, այլ՝ կ՛ապրէր դիզելու համար հարստութիւն և փառ ու գոհացնելու իր անյագ տուփանքները:

Մարդիկ կորսնցուցած էին իրենց աղքատիկ օրերու հոգեկան ուրախութիւնն ու շէնութիւնը: Իրենց դէմքը կը ցոլացնէր տխրութիւն և թախիծ, իրենց հոգին կ՛ալեկոծէր անյագութեան կոհակներու մէջ ու եսամոլութիւնը կը կոտ-տացնէր զիրենք յաւերժի տառապանքներով:

Ինչո՞ւ արդեօք հարստութիւնն ու աշխարհի արդիւնաբե-րութիւնը, որուն համար մարդիկ աշխատած ու տքնած էին դարեր շարունակ չէր կրցած պարգեւել այն հոգեկան բերկ-րանքն ու ցնծութիւնը: Ինչո՞ւ համար մարդկային դարաւոր ճգտումն ու խոյանքը դէպի հոգեկան գոհացում, յեղակար-ծօրէն, ինքզինք պիտի գտնէր պարապութեան և ունայնութեան սեմին: Ուր ոչ թէ կար հոգեկան գոհացում, այլ մաշո՛ղ ծարաւ և բարեկամներու և մտերիմներու կարօտը: Միածանող այգա-լոյսը փոխուած էր մթագնող խաւարի և բարեկամ կարծուած-ները՝ դարձած էին անկուշտ գայլերու: Ինչո՞ւ, մարդուն տնօրինուած՝ աստուածանմանութեան թիրախը կորսուէր մարդ արարածի տեսութենէն: Ինչո՞ւ սուտն ու խաբէութիւնը դառնար մարդուն հեռանկարը, որ փոխանակ զինք բարճ-րացնելու հողեղէնէ ոգեղէնի, դարձուցած էր զինք աւելի ստորնագարշ ֆան անբանները:

Մարդու ագահութիւնն ու արծաթսիրութիւնը երբ կ՛անցնին ողջմտութեան չափանիշը, մարդուն անկումը կը դառնայ անխուսափելի: Կարդանք Յիսուսի առաքեալ Պօղոս, թէ ի՞նչ կ՛ըսէ այս առթիւ.

ա.--«Իրենք զիրենք մատնեցին անառակութեան և ամէն տեսակ պիղծ գործերու՝ ագահութեամբ»--Եբես. Դ.19

բ.--«Բաղաամի մոլորութեան պէս սայթաքեցան շահամոլու-թեան ետեւէն իյնալով»--Յուդա 11

գ.--«Եպիսկոպոսը պարտի ըլլալ անարատ...ոչ արծաթասէր»--Ա. Տիմ. Գ.3:

Ունետրութիւնն ու հարստութիւնը, իրենք իրենց մէջ, ոչ թէ մեղք են, այլ աստուածային օրհնութիւններ: Սակայն երբ հարստութիւնն ու ճոխութիւնը կը դառնան մարդու միա՛կ շահագրգռութիւնն ու մտածումը, մարդկային հոգեկան համա-

չափութիւնը կը խախտի ու անոր բանականութիւնը կ՛այլասերի: Մարդը՝ անասուններէն բնորոշող բարձրագոյն առանձնաշնորհ տրամաբանութիւնը, փոխանակ ըլլալու առաջնորդ, կը դառնայ կրաւորական հետեւողականութիւն, որովհետեւ ոգեկան ըմբռնումը իրեն կը թուի ըլլալ որպէս յիմարութիւն--Ա. Կորնթ. Բ.14:

Վերոյիշեալ խորհուրդը որպէս պատահար և դէպք՝ առարկայականօրէն յիշատակուած են մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի տեսակցութիւններուն և հանդիպումներու գործընթացին:

ա.--Յիսուս հանդիպեցաւ (ոչ դիպուածաւ) մեծահարուստ մաքսաւոր Մատթէոսի, որ ըստ իր պաշտօնին՝ պետութեան դրամահաւաքն էր: Իր ցեղակիցներու աչքին, ուրացողն ու անխիղճ ազգային մակաբոյծ մը: Յիսուս կանչեց տուրքի այս առեւտրականը որ ստանձնէ Իր աշակերտութեան կոչումը և հետեւի Իրեն: Յիսուսի հրաւէրը Մատթէոս մաքսաւորին, դարձաւ հրաւէրի արձագանգ մը Իր աշակերտներուն ու ցարդ նաեւ մեզի:

Ընդունն Մարգարէն ու Իր աշակերտները, իրենք զիրենք գտան մեծահարուստ մաքսաւորի մը ճոխ և ազնուական կերուխումի սրահի մը մէջ, շրջապատուած բազմաթիւ մեծատուն մաքսաւորներէ: Ազնուական և ճոխ սոյն խնճոյքի պահուն կամ յետ այնու, Աւետարանական արձանագրութիւնը չունի «երանի աղբատներուն»ը, ուր Յիսուս կը հրամայէ Մատթէոս մաքսաւորին ձախել իր երկրային հարստութիւնը որպէս պայման Իրեն աշակերտելու:

բ.--Տարբեր առթիւ, կը տեսնենք Մարդեղեալ Աստուածորդին որ իր ճանապարհորդութեան ընթացքին կը հանդիպի ծառի վրայ բարձրացած անձի մը որ կը տենչար տեսնել մարգարէ կոչուած շրջուն Քարոզիչը: Զակէոս մաքսաւորը, որպէսզի ծածկէ ինքզինքը իր ազգակիցներու խոր ատելութենէն, մաքլցած էր ժանտաթզենիի մը վրայ:

Յիսուս նախագիտակցութիւնը ունէր այս անհատի սրտի մտածումներուն և պատճառը այն մղումին որ ստիպեց զայն անպայման տեսնել հրաշագործ Նազովրեցին: Յիսուս շեղելով Իր ճամբէն, դանդաղ քայլերով կու գայ և կը կայնի այս մաքսաւորին ծառին տակ: Նայելով դէպի Զակէոսին, Յիսուս կը սեւեռէ Իր գորովագութ և խանդակաթ աչքերը այս թըշուամեծահարուստի բիբերուն, և կըսէ,

«Զակէո՛ս, շու՛տ ըրէ, վա՛ր իջիր այդտեղէն, որովհետեւ այսօր ես քու տունդ պիտի իջեւանիմ»--Ղուկ. ԺԹ.5:

Նախ քան Զակէոսի ապաշխարելն ու իր մեղքերուն խոստովանիլը, մարդասէր Յիսուս մեղմօրէն ու ողորմածութեամբ յօժարած էր իջեւանիլ անփառունակ և թշուառական կարծեցեալ մեծատունին ապարանքը: Զակէոս մինչեւ այդ րոպէն անտեղեակ էր կեանքի իմաստին, ու միայն կը պահէր իր գոյութիւնը առանց ապրիլ գիտնալու: Զակէոս երբ Յիսուսի հպումն ունեցաւ Անոր ճառագայթող ներումի ծիածանը լուսաւորեց այս հէք մեղաւոր մաքսապետ Զակէոսը, սոյն րոպէին ան ունեցաւ այն հոգեկան ու մտային փոխակերպութիւնը, որ ուրիշ առիթով արձանագրուած է որպէս **«Վերստին Ծնունդ»** կամ **«ծնանիլ երկինքէն»**:

Զակէոս ուրանալով իր եսամոլութիւնն ու ագահութիւնը, (առանց Յիսուսի հրահանգին) կը բաժնէ իր հարստութիւնը աղբատներուն և կը հատուցանէ բոլոր անիրաւածներուն

իրենց արժանի վնասները:

Յիսուս՝ այս կորսուած ոչխարին ալ չի հրամայեր ծախել իր հարստութիւնը որպէս պայման Իր աշակերտութեան և Երկինքի Արքայութեան:

Վերոյիշեալ երկու մեծատուներու հարստութեան՝ Յիսուս որեւէ առարկութիւն չ՛ըներ: Յիսուս այս երկուքէն ոչ մէկուն կ՛ըսէ. «Ծախէ հարստութիւնդ և հետեւէ Ինծի»: Ընդհակառակը, Յիսուս կ՛ընդունի հարուստներուն հրաւէրները և կը մասնակցի անոնց խնճոյքի շռայլութեան որ կը գրգռէ Իր հակառակորդներու դիտողութիւնը, որոնք նաեւ կը գանգատին աշակերտներուն ըսելով.

«Ինչո՞ւ ձեր Վարդապետը մաքսաւորներուն և մեղաւորներուն հետ կ՛ուտէ»--Մատթ.Թ.11:
«Ահա ուտող և խմող մարդ մը, բարեկամ՝ մաքսաւորներու և մեղաւորներու»--ԺԱ.19:

գ.--Կու գայ պահը երբ Յիսուս դիմակազերծ կ՛ընէ կեղծիքն ու խաբէութիւնը, ցոյց տալով մարդոց իրենց իսկութիւնը: Յիսուսի երեք կարճ տարիներու աւետարանչական շարժումի ընթացքին տեղի կ՛ունենայ դրական դէպք մը:

Երիտասարդ և հարուստ իշխան մը որ կը փափաքի ժառանգել յաւիտենական կեանքը, կը հարցնէ Յիսուսի ըսելով.

«Բարի Վարդապետ, ի՞նչ ընեմ որ յաւիտենական կեանքը ժառանգեմ» --Ղուկ. ԺԸ.18:

Յիսուս կը պատասխանէ անոր.

«Քեզի կը պակսի բան մը. ինչ որ ունիս՝ վաճառէ՛ և տու՛ր աղքատներուն և երկինքի մէջ գանձեր պիտի ունենաս. և եկու՛ր իմ ետեւէս»--Ղուկ. ԺԸ.22:

Յիսուս, ինչո՞ւ արդեօք նոյնպիսի պայման չի դրաւ նախորդ երկու մաքսաւորներուն, և խստապահանջ գտնուեցաւ երիտասարդ իշխանին: Իշխանազուն ըլլալը ապացոյց մըն էր թէ այս որոնող երիտասարդը կը պատկանէր հոգեւորական ազգատոհմին: Փարիսեցի և իշխանական դասը իրենց Օրէնսգիտական դաւանութեան պատճառաւ, իրենք զիրենք արդար կը համարէին ինչպէս Պօղոս առաքեալ կը վկայէ ըսելով, **«Ըստ Օրէնքի արդարութեան՝ անբասիր էի»**--Փիլիպ. Գ.6:

Երիտասարդ իշխանազունը թէեւ կը տենչար աշակերտելու և հետեւելու Յիսուսին, սակայն այդ ուսանողութիւնը կ՛ուզէր ընել **ի՛ր պայմաններովը**: Յիսուս նախապէս ազդարարած էր ըսելով.

«Ոչ մէկ ծառայ կրնայ երկու տիրոջ ծառայել...:Չէք կրնար ծառայել թէ՛ Աստուծոյ և թէ մամոնայի»
--Ղուկ. ԺՁ.13:
«Եթէ մէկը Ինծի կը ծառայէ՝ իմ ետեւէս պէտք է գայ. և ուր որ ես եմ, այնտեղ պէտք է ըլլայ նաեւ իմ ծառաս» --Յով.ԺԲ.26:

Յիսուս՝ Իր աշակերտներուն՝ աղքատութիւնը, պայման չէր դրած, որովհետեւ աշակերտները որոնք ընտրուած էին համեստ դասակարգէ, չ՛ունէին որեւէ յաւակնոտութիւն կամ սնափառութիւն: Իսկ երբ նախապաշարեալ և ռաբբունական դպրութեամբ թրծուած իշխանազուն մը մօտեցաւ Յիսուսի, Գալիլիացի Մարգարէն՝ պաշտպանելու համար Իր աշակերտ-

ները հոգեւոր այլասերումէ և ապականութենէ, պարտաւորուեցաւ կեղծն ու խաբեբայութիւնը բօղազերծել:

Անուրանալի և ակնբախ զէնքը որ Յիսուս կը գործածէ այս առթիւ, ոչ թէ յարձակողական է և վայրագ, այլ՝ ինքնապայտ և լուսաւորիչ: Յիսուս չ՛անարգեր և չի նախատեր երիտասարդ իշխանը, այլ՝ Յիսուսի լուսաւորութիւնը՝ կը բացայայտէ իշխանին ինքնութիւնը և անոր եսապաշտութիւնը:

Յիսուսի նկատառութեամբ՝ մեծագոյն մեղքը **կեղծաւորութիւնն** է, որ կը նշանակէ ճշմարտութիւնը խարդախել և իրականութիւնը խեղաթիւրել: Ծօշափելի և նիւթական իր մը `կառուցանել: Ուստի՝ որքա՜ն խրթին է այդ խանգարումը և ապականութիւնը երբ կատարուի մարդուն հոգւոյն մէջ իր ազատ կամքով և իր Ճմահաճոյքին համար: Այսպիսի կեղծ ու խաբեբայ անհատներու ուղղուած էր Մատթէոսի 23-րդ գլխուն մէջի Յիսուսի սաստը և դատապարտութիւնները:

Յիսուս՝ որ պոռնիկը չի դատապարտեր,

«Ես ալ քեզ չեմ դատապարտեր, գնա՛ և այսուհետեւ մեղք մի՛ մի մեղանչեր--Յով. Ը.11

ըսող գորավագուտ Յիսուս Որդին, կը գոռայ և կը դատապարտէ բարեպաշտ կարծեցեալ (հոգեւորական և հաւատքի նախանձախնդիր) դպիրներն ու փարիսեցիները և զանոնք կը կոչէ **«կեղծաւորներ»** և սպառնալիք կը տեղայ կոչելով զիրենք

«կոյր առաջնորդներ ու ծեփուած գերեզմաններ»,
«օձեր, իժերու ծնունդներ»,
«մարգարէներ կոտորող ու քարկոծողներ»:

Մեր Տիրոջ Յիսուս Քրիստոսի մեծագոյն խրատականը ուղղուած չէր որեւէ մեղանչումի դէմ, այլ՝ զգուշացումի պատւէրը հրահանգուած էր **կեղծաւորութեան և խաբէութեան** դէմ: Մարդկային մարմնական մեղանչումները արդիւնք են անոր երկրածին և կաւեղէն նախանիւթին պատճառաւ որ կը մղեն մարդ-արարածը ակամայ մեղանչելու: Մինչ՝ կեղծաւորութիւնն ու խաբէութիւնը ոչ անասնական է և ոչ ալ բուսական: Վերոյիշեալ մեղքերը մարդուն գոյատեւումին սատարող մարմնական մեղանչումներ չեն (նման սեռային, կեանքի գոյատեւման համար), այլ՝ ի՛ր անձին ու ի՛ր փառամոլութեան կամաշարժ անյագութիւնը կշտացնելու կը ծառայեն միայն:

Յիսուս՝ պաշտպանելու համար Իր Եկեղեցին ապագայի կեղծաւոր և խաբեբայ մեղանչողներէն, կ՛որոտայ և կը գոռայ ընդդէմ սոյն սադայէլական պիղծ մեղքերուն դէմ որ է **կեղծաւորութիւն ու խաբէութիւն**: Մարմնական հիւանդութիւնները՝ աստուածային պատիժ չհամարեց Յիսուս, և զանոնք Իր լուսահանդերձ ներկայութեամբ բժշկեց ինչպէս անդամալոյծները, կոյրերը և կաղերը: Մարմնի կաւակերտ շինուածքին բոլոր տկարութիւններուն Ան եղաւ երկայնամիտ: Սամարացի կնոջ մը հետ երկար խօսակցութիւն ունեցաւ որ հինգ տարբեր այրերու հետ կենակցած էր առանց պատուաբեր ամուսնութեան: Պոռնկութեան արարքին մէջ բռնուած կնոջ մը, ազատ արձակեց առանց զինք դատապարտելու: Ջինք ուրացող Պետրոսէն խոստովանութիւն չպահանջեց: Իր Յարութեան չի հաւատացող Թովմասը չ՛անարգեց և Իր աշակերտութենէն չվտարեց զայն, այլ՝ Իր կրկին երեւումով՝ Թովմասը վերադարձուց Իր հօտին:

Սակայն՝ Յիսուս անհանդուրժողական և անթոյլատու դիրքորոշում յայտնաբերեց կեղծաւորութեան և խաբէութեան

դէմ: Այսօր՝ կեղծն ու խաբեբայութիւնը յաղթանակած են, որովհետեւ Եկեղեցին վերիվայր շրջած է հոգեկան արժէքները և թոյլատրած, որ կեղծաւորութիւնն ու խաբեբայութիւնը դիտի մարմնական մղումներու մեղանչումներէն աւելի նուազ:

Կեղծաւորութիւնն ու խաբեբայութիւնը այն արարքն է, որ բաղաբական տէրութիւններու մօտ կը կոչուի **«դաւաճանութիւն»:** Այլ բացատրութեամբ, օրինաւոր իշխանութեան դէմ գաղտնապէս դաւել և ծածկաբար օգնել թշնամիին: Յիսուս սոյն արարքն ու կենցաղավարութիւնը կը կոչէ **«անհաւատարմութիւն»:**

Աստուած կ՛օգնէ և կ՛աջակցի Իր Հայրական խնամակալութեամբ օժանդակելու որեէ մեղաւորի, որպէսզի ազատի իր **մարմնակա՛ն** մեղանչումներէն: Սակայն չ՛օգներ անհաւատարիմ կեղծաւորի մը որ ազատի իր կեղծաւորութենէն կամ խաբեբայութենէն: Որովհետեւ անհաւատարմութիւնը ոչ թէ ակամայ մեղանչումն է մարդու կաւակերտ յօրինուածքին, այլ՝ իր ազատ կամքին գոռոզ և ագահ տենչանքներուն: Կեղծաւորի մը իր խաբեբայութենէ դարձը՝ ենթակայի՛ն ճեռքն է, ի՛նք պէտք է որոշէ հրաժարիլ:

Աստուած մարդ-արարածին ազատ կամքը չի կաշկանդեր, որովհետեւ եթէ Իր Հայրական բարի կամեցողութեամբ մարդու կամքը խափանէ, Աստուած մարդը դասած կ՛ըլլայ անասուններու և անբաններու դասակարգին: Մարդ էակին **հաւատարմութի՛ւնը** առ Աստուած պիտի կերպարանափոխէ զինք աստուածանմանութեան:

Ստեղծագործութեան թատերաբեմին վրայ է որ մարդ-արարածը կ՛ապրի իրեն պատկանելիութիւնը (իր ուրոյն ժամանակաշրջանը) այսօր: Սոյն աստուածային ստեղծագործութեան լրումի՛ն, յայտնի պիտի ըլլայ ու երեւի ստեղծըւածներու կացութիւնն ու որպիսութիւնը--Կարդալ՝ Հռոմ. Ը.18-25,

«Որովհետեւ ստեղծուածներուն ակնկալութիւնը կը սպասէ Աստուծոյ որդիներուն յայտնութեան, բանի որ ստեղծուածները հնազանդեցան ունայնութեան ոչ թէ իրենց կամքով, այլ կամքովը անոր՝ որ հնազանդեցուց զիրենք յոյսով, որպէսզի ստեղծըւածները իրենք եւս ազատին ապականութեան ծառայութենէն՝ Աստուծոյ որդիներուն փառքին և ազատութեան համար»:

Անձ մը երբ գիտա՛կցօրէն և կամաւ կը կարծէ կեղծած և խաբած է դիմացինը, ան կեղծած և խաբած կ՛ըլլայ ի՛ր **անձնաւորութիւնը և այն ինքնութիւնը** որ իր մէջ գըտնուող Սուրբ Հոգւոյն Կայծն է: Խիղճը աստուածադիր ազդարար ձայնն է մարդկային իրագործումներուն մէջ, ճիշտ մեքենաներու մէջ դրուած «alarm» զանգակին պէս: Որովհետեւ Քրիստոնէական հաւատքը Գերբնականին ներկայացուցիչն է մարմնին մէջ: Յիսուս լրջօրէն յայտարարեց ըսելով.

«Բայց ով որ Սուրբ Հոգիին (խղճին) դէմ հայհոյէ՝ պիտի չ՛ներուի անոր»--Ղուկ ԺԲ.10:

Ուստի Սուրբ Հոգւոյն դէմ գործուած Կեղծաւորութիւնն ու խաբեբայութիւնը, ա՛յն արարքն է որ մարդ էակ իր ագահութեան և փառամոլութեան համար իր ազատ կամքով կը կատարէ ինչ որ Յիսուս կը կոչէ, **«Անհաւատարմութիւն»**

Սեպտեմբեր 24, 1990
Մունսթըր, Գերմանիա

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆԸ

“ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐԸ”

‘ Ջեմ աղաչեր որ զանոնք աշխարհէն
վերցնես, այլ որ պահես զանոնք
չարէն...Անոնք այս աշխարհէն չեն,
ինչպէս ես ալ աշխարհէն չեմ”:
--**Յիսուս**

Աստուծոյ պատուէրը հաւատացեալին համար ոչ թէ աշխարհէն փաշուիլ է, այլ՝ աշխարհի մէջ Աստուծոյ գործառնութեան սպասարկուն ըլլալն է: Այդ սպասաւորութեան ծառայութիւնը՝ նմանիլ է Քրիստոսի անձնազոհ ապրումին: Բարձրանա՛լ է պայծառակերպութեան լեռը աղօթելու համար, բայց հոն մնալու չէ: Իջնելու է հովիտ, ծառայելու, սպասաւորելու և օգտակար ըլլալու համար դժբախտներու և մեզմէ նուազ առանձնաշնորհեալներու:

Տաղանդաւոր մը գիտակցելու է, որ ինք «աւելի լաւ չէ, այլ՝ **աւելի՛ տրուած** է իրենն»: Աստուած մեր մեծ գործերը պիտի դիւրացնէ, եթէ մենք նախ համեստ և խոնարհ գործեր կատարենք: Աստուած պիտի հոգայ մեզ, եթէ մենք ալ հոգանք մեզի կարօտեալներուն: Հաւատացեալ մը Արուեստագէտին ձեռքին մէջ միայն **վրձի՛նն** է ու ոչ տաղանդը:

Աստուծոյ վկայութիւնը պիտի իրագործուի նոր առաքեալներու միջոցաւ որոնք տեսիլքը ունին աստուածային գործառնութեան: Հաւատացեալ մը **հոգեւորական** մը ըլլալու չէ՛ աստուածային կոչումը գործադրելու համար այլ **հոգեւոր**: Ընկերայի՛ն կամ աշխարհիկ գործառնութիւն մը, նոյնքա՛ն սրբազան և նուիրական է, որքան պատարագելն կամ քարոզելը: Աստուած միայն հոգեղէն հրեշտակներով չ՛զբաղեցաւ, այլ նաեւ աշխարհի՛կ կարծուած գործերով: Բուսականութեամբ, ջուրով և նաեւ լեռներով--Նիւթով: Ոչ-հոգեւորական հաւատացեալ մը, պարտի իր **հոգեւո՛ր** կոչումը ճանչնալ և բոլոր սրտով նուիրուիլ այդ ծառայութեան: Աստուած կը գործէ մարդկութեան բոլո՛ր խաւերուն և տարածքին մէջ:

Յիսուս՝ ժողովուրդը տաճար չհրաւիրեց, այլ Ի՛նք գնաց ժողովուրդին: Ան գնաց դիւահարին, բժշկելու համար զայն: Ան գնաց Սամարիա ու նստաւ Սիւքար ջրհորին բով, որ խօսի մէ՛կ Սամարուհիի մը: Ան քալեց դէպի Էմմաուս, հանդիպելու համար Իր երկու աշակերտներուն: Ան գնաց Գալիլիոյ ծովափը ձկնորսութիւն **սորվեցնելու** Իր աշակերտներուն, և այդ միջոցաւ վերականգնեց Պետրոսը և զայն դարձուց առաքեալ:

Կուսակրօն հոգեւորականութիւնը որ կը կարծուի ըլլալ գերագոյն և վսեմագոյն նուիրումը հաւատացեալի մը համար, կը ծննդագործուի երկու աշխարհակա՛ն համարուած զոյգի մը միջոցաւ: Հոգեւոր արթնութիւն ստացող հաւատացեալ մը, ոչ թէ ընելու է այն ինչ որ հոգեւո՛ր կը կարծուի, այլ՝ իրագործելու է ինչ որ Աստուած կը խնդրէ և կ՛ուզէ իրմէ: Հաւատացեալ մը պարտաւոր է ճանչնալ թէ ինք միայն առաքեալ՝ **ղրկուած** մըն է, գործելու այս կամ այն պատուէրը, և ո՛չ ի՛ր ճաշակոյքը, այլ՝ հրահա՛նգը իր Տիրոջ: Հաւատացեալին պարտականութիւնը այսօր, գործել է քաղաքի մը պողոտային

վրայ և շուկային մէջ։ Ոչ որպէս **փողոցային** մը, այլ՝ որպէսզի հասնի բառուղիի ուղեւորներուն, նման էմմաուսի ճամբորդներուն։ Մարդկութեան օգտակար ըլլալու համար, պարտաւոր ենք անոնց **մէջ** ըլլալ և նոյնանալ իրենց ցաւերուն և տառապանքին առա՛նց նմանելու իրենց մեղանչումներուն։ Ծաղախելով ինքզինքնիս ժողովուրդին հետ և փոխադրելով անոնց հոգին մեր հոգւոյն մէջ փոխանցելու անոնց Յիսուսի Դիմագիծը։

Վերոյիշեալ մօտեցումով պէտք չէ աշխարհականացնել հաւատքն ու սրբութիւնները, հոգեւոր և բարոյական արժէքները, այլ՝ աշխարհը և անոր բնակիչները հաւատքի և Աստուծո՛յ դարձնել ըլլալու է մեր հեռանկարը։ Աշխարհական մը պէտք չէ ըլլայ աշխարհիկ։ Հոգեւո՛ր աշխարհական մը՝ հնարաւորութիւնը ունի ըլլալու Աստուծոյ գործակիցը։ Հոգեւորի մը դիտաւորութիւնը՝ աշխարհէ փաշուիլ չէ, այլ՝ աղօթելու է որ մարդոց "աչքերը բացուին"--Մարկ. Ժ.46

Աստուած ստեղծեց մարդը որ գործէ։ Յիսուս 30 տարիներ շարունակ աշխատեցաւ ինչ որ մենք կը կոչենք **աշխարհիկ** գործ՝ ատաղձագործութիւն։ Մեր Տիրոջ համար ամէն աշխատանք սուրբ և նուիրական էր։ Աստուծոյ առջին՝ անկարեւոր գործ չկայ, ամէն օգտակար աշխատանք սուրբ կը սեպուի և վեհ, նոյնիսկ գաւաթ մը ջուր մատուցանելը--Մատթ. Ժ.42, Մարկ. Թ.40։

Հաւատացեալներու համար սրբագործուիլը՝ սրբագործո՛ւիլ է իրենց աշխատանքը, առեւտուրը և իրենց գիտարուեստը։ Հաւատացեալ մը իր վաստակն ու յոգնութիւնը նուիրագործելո՛վ, պիտի սրբագործէ նաեւ իր անձն ու իր շուրջինները իրենց ամենօրեայ ապրումով։ Աշխարհիկ ճեռնարուեստի նուիրագործութիւնը և աշխատանքի սրբագործումը պէտք չէ մեզ զարմացնէ, որովհետեւ մարդ-արարած աշխատելու և գործելու համար ստեղծուեցաւ և ոչ ուրիշները իրեն ծառայեցնելու կամ ստրկացնելու համար--Գիրք Ծննդոց։

Աւետարանն ու Խաչը զուգընթաց քալելու է հանրութեան և շուկայի ասպարէզին մէջ։

«Նայի՛ նք Յիսուսին՝ հաւատքի գործագլուխին...առաւ խաչը և արհամարհեց ամօթը»--Եբր. ԺԲ.2։

Դարաւոր անցեալի վաղ շրջաններէն ի վեր, հոգեւորականութիւնը շրջափակուած մնաց վանքերու և կրօնատուններու մենաստաններէն ներս։ Հոգեւորութիւնը կարծուեցաւ ըլլալ մենաշնորհը վարդապետներու, քահանաներու և պատուելիներու։ Որովհետեւ անոնք կը կարծուէին ըլլալ ուխտաւորները աղքատութեան, սրբութեան և հնազանդութեան։ Անոնց զգեստաւորումը, աղօթքն ու պատարագելը, զիրենք անջատած էին հասարակութենէն։

Անզգալիօրէն դարերու ընթացքին, կղերականութիւնն ու հոգեւորականութիւնը ճանչցուեցան իրենց **զգեստաւորումի՛** ու պաշտօնի բերմամբ։ Հասարակ ժողովուրդը կրնար մեղանչել, բայց կղերը պարտաւոր էր սուրբ ըլլալ։ Այս գրութեան նպատակը, բարձրացնել է հասարակ հաւատացեալին կոչումն ու աշխատանքը առանց նուազեցնելու հոգեւորականին կոչումն ու պաշտօնը։

Աշխարհական Քրիստոնիայի մը նկատառումը դառնալու է նախասկիզբը հաւատացեալներու, որոնց որոնումը այն սրբութիւնն ու կոչումն է, որուն համար մկրտուած են։

Սկզբնական շրջաններուն, Քրիստոնեաներ չէին կրնար զանազանուիլ իրենց զգեստաւորումով, շուկայի և խաղաթի հրապարակներուն վրայ, բացի իրենց **բարոյակա՛ն** զօրութեամբ և **սիրո՛յ** զոհողութեամբ:

Ոչ-կղերական հաւատացեալը, կը կարծէ, թէ հոգեւոր խորհրդաբանութիւնը (contemplative life) սեփականութիւնն է կամ կը վերաբերի կուսակրօն վարդապետի կամ վանական կեանքի: Առեւտրականն ու աշխարհական հաւատացեալ մը, ինքզինք շատ զբաղ ընելու չէ՛ վայելելու համար աստուածային Ներկայութիւնը խորհրդաբանութեամբ: Մարդկային գործունէութիւններն ու աշխատանքը դասուելու չեն աշխարհիկ: Աստուծոյ պատուէրը Ադամին՝ բազմանալ, աշխարհը լեցնել և անոր տիրել էր--Ծննդոց Ա.28, որ ներկայիս մեզի համար աշխարհիկ կարծուած գործ մը է:

Ոմանք կրնան առարկել ըսելով, որ սուրբն ու նուիրականը չենք կրնար զուգել աշխարհիկին հետ, որովհետեւ կրնայ աղէտաբեր վախճան ունենալ, կամ հոգեւորութիւնը տուժել և ապականել: Այո՝ կա՛յ այդ կարելիութիւնն ու փորձութիւնը: Այլասերումի և ապականութեան խուժումը, սրբութեան և նուիրականին, արգիլելու միակ գաղտնիքը **աղո՛թքն** է և ոչ կրաւորական դիրքաւորումը: Քրիստոնեան իր աշխատանքը վերածելու է աղօթքի: Որովհետեւ երբ մարդկային գործունէութիւնը աղօթքի՛ վերածուի, ա՛յդ գործունէութիւնը՝ իր ընկերայնութեամբ կը սրբանայ: Հաւատացեալ մը չի կրնար և պէտք չունի ապրելու թէ՛ աշխարհիկ և թէ հոգեւոր կեանքեր: Իր ապրումը ըլլալու է միօրինակ--աղօթքի կեանք մը որ կ՛ամբողջացնէ **իր գործի ասպարէզը, հաւատքը և կոչումը:**

Յիսուս, որպէս օտարական ճամբո՛րդ մը մօտեցաւ Իր երկու համակիրներուն Էմմաուսի ճամբուն վրայ: Թերահաւատ աշակերտները նախ սաստեցին Յիսուսը թէ ինչպէ՞ս Երուսաղէմէ եկող ճամբորդ մը չի գիտեր թէ ի՞նչ անցած դարձած է վերջերս հոն: Յիսուս՝ Իր հանգիստը և Իր առանձնութիւնը զոհած էր ընկերանալու այդ զոյգ մը մարդոց, որոնք Իր Յարութե՛ան իսկ հաւատացողներ չէին: Անոնց հաւատքը *ազգայնական* և ընկերային էր: Յիսուս չ՛արհամարհեց և չ՛անարգեց սխալականն ու ճախողածը, թերահաւատն ու շեղածը: Յիսուս լաւատես էր միշտ: Լաւատեսութեան և հաւատքի արդիւնքը կը տեսնենք Յիսուսի համակիրներու խոստովանութեան մէջ: Անոնք այսպէս արտայայտուած են Յիսուսի ըրած յորդորանքին նկատմամբ,

«Մեր սրտերն ալ միթէ չէի՞ն ճմլուեր մեր ներսէն,
երբ ան ճամբան կը խօսէր մեզի հետ»--Ղուկ ԻԴ.32:

Ահաւասիկ Քրիստոնեայի մը տր ուած գերագոյն պարտականութիւնը, որ պէտք է ընդունուի որպէս առանձնաշնորհում: Քանի՞ հոգի լուսաւորում կը ստանայ մեր խօսակցութիւններէն: Ոչ թէ մեր բարոզած կամ աղօթած պահերուն, այլ՝ մեր գործի՛, շուկայի՛ և զուարճութեան պահերուն: Երբ կ՛ընկերանանք մէկու մը, մեր խօսակցութիւնը ի՞նչ է, այդ անձին հետ և մեր նպատակը ի՞նչ է: Ջինք խաբե՞լ է, որ ապրա՞նք մը ծախենք: Նիւթակա՞ն շահ է, թէ շահիլ հոգի մը Յիսուսի և Աւետարանը վկայել: Ոչ թէ բաշուելու ենք աշխարհէն, այլ մտնելու ենք աշխարհի մէջ: Աշխարհն ու իր ցանկայարոյց ագահութիւնները պէտք չէ մտնեն մե՛ր մէջ:

Աստուած ինչո՞ւ մեզի համար Իր պատրաստած

ծրագիրները հետզհետէ կը յայտնէ և ոչ բոլորը մէկ անգամէն: Աստուած ինչո՞ւ օրէ օր կը կերակրէ մեզ և օրէ օր մեր բայլերը կ՛առաջնորդէ: Մարդ-արարած կը փափաքի գիտնալ և տեսնել թէ՛ ապագայի իրականացումները և թէ՛ իր ճամբուն մէջ պատահելիքները: Մարդկութիւնը՝ այսինքն մենք, Աստուծոյ համար տակաւին երեխաներ ենք, թէեւ բաջակորով, սակայն եթէ տեսնենք մեզի պատահելիք դժուարութիւնները և յաղթանակները, կրնայ ըլլալ որ դառնանք վախկոտ և ուրանանք մեր կոչումը, կամ դառնանք հպարտ և կորսնցնենք մեր փրկութիւնը:

Վերոյիշեալ պատճառներով, ինչպէս ծնողք մը, իր փոքրիկ զաւկին չ՛իմացներ անոր ժառանգութիւնը և ուսանողութեան բոլոր դժուարութիւնները, այլ օրէ՛ օր զայն կը լուսաբանէ, կը խրատէ և կը դաստիարակէ, նոյնպէս ալ Աստուած, մեզի համար Իր ունեցած ուրուագիծ ծրագիրները կը պարզէ ու կը մատնանշէ զանոնք մեզի օրէ օր և տակաւ առ տակաւ: Մարդ՝ իր դիւցազնակա՛ն արկածախնդրութեամբ կը ջանայ ցոյց տալ իր հերոսական և վայրագ բաջութիւնը Յիսուսի, սակայն կրնայ նաեւ ուրանալ իր Տէրը սպասուհիի մը ներկայութեան:

Պետրոս՝ որպէս ներկայացուցիչը հաւատացեալներու, ստանալով աստուածային ծրագիրը մաս առ մաս, կրցաւ բարձրանալ վկայութեան կատարը և անվախօրէն անձնատուր ըրաւ ինքզինք ցաւատանջ խաչելութեան ի սէր իր Փրկչին Յիսուս Քրիստոսի:

Աշխարհական Քրիստոնեաներու կոչումը՝ հետեւի՛լ է Յիսուս Քրիստոսի կանչին, **«Ի՛մ ետեւէս եկուր»**ը, անջատուիլ աշխարհէ ու վանական կամ ճգնաւոր դառնալ չի նշանակեր: Երկու հազար տարիներ առաջ, թերեւս այդպէ՛ս նշանակէր: Այսօր անջատումը պէտք է ըլլայ **հոգեկա՛ն**: Հաւատացեալը անջատելու է իր մարմնական ցանկայարոյց մղումները, ապրելով աշխարհի մէջ և վկայելու համար Աստուծոյ զօրութիւնը և Անոր խնամակալութիւնը մարդ արարածի կեանքէն ներս:

Լոյսը՝ ցերեկ ատեն չեն վառեր, այլ խաւարի՛ մէջ: Խաւարը չի կրնար մթագնել մոմի մը լոյսը: Լոյսը՝ իր սպառումո՛վ, իր զոհաբերումով և անձնուրացութե՛ամբ կը լուսաւորէ իր շրջապատը: Այսպիսի սպասաւորութեան և ծառայութեան կը կանչէ Յիսուս մեզ: Այսպիսի զոհաբերուող ոգի՛ն կը յաղթահարէ չարը և կը փառաբանէ զԱստուած: Եթէ հոգեւորական և կղերական դասը ունին աւելի վսեմ և երկնաբաշխ կոչում, այդ իրե՛նց առանձնաշնորհն է:

Իսկ դո՛ւն որ կ՛աշխատիս գործարանի մը մէջ, դուն որ կը գործես գրասենեակի մը մէջ, դուն որ առեւտրական մըն ես շուկայի բառուղիին վրայ, Յիսուսի կանչը նոյնն է Պետրոսի, Մատթէոս Մաբսաւորի և նաեւ բեզի.

«Դու՛ն, Ի՛մ ետեւես եկուր»:

Սեպտեմբեր 27, 1990
Լոնտոն, Անգլիա

“ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՄԱՀ”

Վերոյիշեալ նշանաբանութիւնը, որ յաճախ կը գործածուի հայրենասիրական պայքարներու ճգնաժամին որպէս ռազմական կարգախօսութիւն, բոլորովին անիմաստ է: Քաղաքական և նոյնիսկ ազգասիրական նպատակի համար գործածել **"մահ կամ ազատութիւն"** նշանաբանը անօգուտ է ու պատրանք մը միայն: Ինչո՞ւ:

"Մահ կամ ազատութիւն" նշանաբանը դարբնուած է նախնիներու կողմանէ: Այդ ներշնչուած ու յղացուած է աննահանջ հաւատացեալ նահատակներուհայացքով: Վարդանանցի Ճակատամարտին, հաւատի՛ և եկեղեցիի ուխտաւորներո՛ւն կարգախօսն էր այդ: Այժմեան ծաւալապաշտ ու նիւթապաշտ քաղաքական պատերազմներուն չի՛ պատշաճիր:

Աշխարհական պետութիւն մը ի՞նչ կրնայ հատուցանել մեռնող զինուորին կեանքին փոխարէն: Տապանաքա՞ր մը: Դագաղ և տապանաքարը կը վիճակուի միայն բախտաւո՛ր մեռեալի մը:

Վերջին Համաշխարհային պատերազմին, միայն մեռնողներուն թիւը աւելի էր քան 52 միլիոն: Հայրենիքի և անոր գաղափարականին համար սպաննուողներ ի՞նչ ստացան: Խորհրդային Հայաստան զոհեց մօտ 250-300 հազար մեռեալ: 7 Անգամ աւելի (տոկոսով) Ֆրանսական բանակի մեռեալներէն: Յիսուն տարիներու ողբերգական իրողութիւնը կ՛ապացուցանէ, թէ յաղթական կամ պարտուող ազգերու միջեւ երբեք տարբերութիւն չի կայ: 52 միլիոն մեռնող, "մահ կամ ազատութիւն" բացագանչողներ ի՞նչ իրագործեցին իրենց ազգին համար: Մեռնող միլիոնաւորները, ինչո՞ւ արդեօք վայրագօրէն ու ցաւատանչ սպաննուեցան: Իրենց "մահ կամ ազատութիւն" ռազմակոչն ու նշանաբանը գիրենք ո՞ւր հասցուցին: Վեց ոտք գետնափոր դագաղի մը ծո՞ցը: Վաղահաս մա՞հ մը ուզեցին գրկել, թէ իրենց հարազատները ողջագուրել:

Քաղաքական անել կացութեան մէջ, նախընտրելի է **բանակցի՛լ,** քան մեռնիլ: Մեռնելէն վերջ, կարելի չէ որեւէ բան իրագործել: Սակայն երբ ողջ ես, անպատճառ առիթ մը կրնայ ներկայանալ իրագործելու անկարելի սեպուածը: Մարդ միայն **կրօնքի, հաւատի՛ և պատիւի** համար կը մեռնի ու ո՛չ հողի համար: Հաւատն ու պատիւը անսակարկ են ու անկաշառ. որովհետեւ մարդ երբ կորսնցնէ հաւատն ու պատիւը, ի՛նք մարդ ըլլալէ կը դադրի: Եթէ հողի՞ համար, հայրենիքի համար մեռնի, ո՞վ պիտի յաջորդէ իրեն որ ազատագրէ հողն ու հայրենիքը:

387-թուին, Հայաստան աշխարհ բաժնուեցաւ Բիւզանդիոնի և Պարսկաստանի միջեւ և ստեղծուեցաւ Արեւմտեան և Արեւելեան Հայաստան: Հողի և հայրենիքի ճակատամարտը վճռուեցաւ *բանակցութեամբ:* Սակայն Աւարայրի Ճակատամարտը տեղի ունեցաւ գլխաւորապէս **կրօնքի, հաւատքի և պատիւի համար:**

Վարդանանց Պատերազմը կը տարբերի բոլոր ազգաց պատերազմներէն, անո՛վ, որ Հայ հաւատացեալ ազգը, կորսըն-

ցընելով հանդերձ Աւարայրի Ճակատամարտը իր կտրիճներու և դիւցազներու մահուամբ, չկոչեց այդ պատերազմը պարտութիւն ու եղեռն, այլ անուանեց զայն **Յաղթանակ**: Ինչո՞ւ, որովհետեւ այդ ճակատամարտը՝ քաղաքական ու ծաւալապաշտական բնոյթ չ՛ուներ, այլ՝ անխախտ հաւատքի պաշտպանութեան համար էր: Աւարայրի Ճակատամարտին, "Ազատութիւն կամ մահ" բառերը յաւերժօրէն կնքեցին Հայը որպէս Քրիստոնեայ: Աւարայրի Ճակատամարտը դեռ չէ վերջացած: Աւարայրի Ճակատամարտը, Հայ Ժողովուրդին պատմութե՛ան ճակատամարտն է, իր հաւատքի՛ն և իր սրբութիւններուն: Վարդանանց Պատերազմը պիտի վերջանայ՝ երբ Յիսուս Քրիստոս Յաղթականօրէն վերադառնայ:

200 տարիներ չ՛անցած Վարդանանց Պատերազմէն, Պարսկական հզօր բանակն ու հաւատքը ջախջախուեցան Իսլամ ուղտապաններու սրով: Ծաւալապաշտ Պարսկաստան կորսնցուց իր կրօնքը և գրականութիւնը ու դարձաւ Իսլամ:

Որպէս Քրիստոնեայ, կը հաւատամ "մահ կամ ազատութիւն" նշանաբանին: Տարբեր կրօնքներն ալ կրնան հաւատալ սոյն կարգախօսութեան: Սակայն կրօններու մէջ, միայն Քրիստոնեա՛յ հաւատացեալին Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոս Յարուցեալ է գերեզմանէն: Բացի Քրիստոնեաներէ, բոլոր կրօնքներու հետեւորդները կ՛երթան երկրպագել **աճի՛ւնը** իրենց մարգարէներուն և սուրբերուն: Աշխարհի բոլոր կրօնքներու մէջ, միայն Քրիստոնեաներո՛ւն Տիրոջ գերեզմանը թափուր է և անտէր, որովհետեւ Քրիստոսի հաւատացողներուն Տէրը՝ աճիւն մը չէ՛: Ան դարձած է Կեանք և Ուիշ Իրեն հաւատացող ուխտաւորներու կեանքին մէջ: Առաւե՛լ ըլլալով, Յարուցեալ և Անպարտելի Յիսուս խոստացած է.

«Ես իսկ եմ Յարութիւն և Կեանք. ով որ կը հաւատայ Ինծի, թէպէտ մեռնի ալ, պիտի ապրի»--Յով. ԺԱ.25:

Վերոյիշեալ վճռական խոստումէն յետոյ, Յիսուս կը դառնայ և կը հարցնէ Բեզի և Ինծի, ըսելով.

«Դուն կը հաւատա՞ս Ինծի»:

Դեկտեմբեր 10, 1990,
Թորոնթօ

ՋԱՐԱՃՈՒՔ ԵՒ ԴԺԽԵՄ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

Մատթ. ԻՋ. 48,
Ղուկ. ԻԲ. 47, 48, 49

Համբոյր կամ համբուրել կը նշանակեն. "փոխադարձ սէր, հաշտութիւն և միաբանութիւն: Ընթունեներով երբ մէկու մը կամ բանի մը դպչիս, այդ արարքը նշան է սիրոյ, հաշտութեան, բարեկամութեան և յարգանքի: Երբ սէրը փոխադարձ ըլլայ, առաջին համբոյրին բոցը կը գոյատեւէ յաւերժօրէն: Պարզ, ուղիղ և սիրակէզ համբոյր մը կը շաղէ սէր և կը շողէ բարի լոյսը աստուածածայգ: Օրօրը ֆնֆոյշ է, ինչպէս մօր համբոյրը մանկան ճակտին: Սուրբ Խաչելութեան պատուանդանին, Տիրամայրը լացաւ միայն մայրերու յատուկ խորունկ լացով մը ու սրտաճմլիֆ համբուրեց Անոր արիւնոտ ճակատը:

Աշխարհի վրայ ինչ որ կայ ու կը գտնուի, կա՛յ նաեւ անոր նմանողականը (imitation)-ը: Օրինակ՝ նիւթապաշտներու համար, նիւթը իբր գոյութեան մեկնակէտ ընդունող տեսութեան հաւատացողներուն ամէն բան յարաբերական է: Հետեւաբար մարդ հաւատալու է մի միայն իր տեսած ու շօշափած առարկային: 18-րդ դարէն ի վեր, հրապարկ ելած են կարգ մը բան-գէտներ, որոնք կը ջանան մարդ արարածը ներկայացնել, որպէս մեքենական "robot" մը:

Վերոյիշեալ տեսութիւնը միայն 20-րդ դարու չի վերաբերիր, այլ մարդ էակ իր գոյութեան սկիզբէն ի վեր ջանացած է հաւատացնե՛լ ինքզինքին, թէ չկա՛յ բացարձակը, չկա՛յ բարոյականը, և չկայ ճշմարիտը: Մարդ, արդեօք ինչո՞ւ շեղած է ճշմարիտէն դէպի ճշմարտանմանն սխալ ուղին: Մարդ արարած կը տարուբերի կիրքի և բանականութեան ծփանքներու միջեւ: Մարդկային կեանքը, Խաղաղ իղձերու և ռազմաշունչ կիրքերու խառնուրդ մը դարձած է:

Անհաւատալի է բայց իրաւ, որ մայրական սէրը, այսօր, տեղի տուած է սեռային բնազդին առջեւ, գերագոյն **զգացումը** պարտուած է գերագոյն կիրքին կողմէ: Պարտականութիւնը պարտ է յաղթել **կիրքին** որպէսզի չտիրապետուի անկէ: Հաւատացեալի մը նուիրական, ծանրագոյն և բարձրագոյն պարտաւորութիւնը ուրանալ է իր "ես"-ը:

Զարաշուբ և դժխեմ համբոյրին առաջին ոտնատախտակը եղաւ Յուդայի՝ իր "ես"ին յաղթանակը: Թող բնաւ չկարծուի, թէ Յիսուսի համար եղած ու նախատեսուած մարգարէութիւններու կատարումը պատճառ դարձաւ, որ Յուդա ի՛նք մատնէ Յիսուս Քրիստոսը: Հին Կտրակարանի բոլոր մարգարէութիւնները, նախատեսութիւններ ըրած էին թէ ինչե՛ր պիտի պատահին Մարդեղացեալ Յիսուս Քրիստոսի, բայց ո՛չ երբեք նախատեսուած կամ մատնանշուած էր, թէ **որո՛նք** պիտի կատարեն այդ անօրէն և անպատիւ կիրարկութիւնը:

Իմ համեստ մտածումներս ինձ խորհրդածել կու տան, թէ Սատանան այցելեց ու թակեց տասներկու առաքեալներու սրտին դուռը, որպէսզի գտնէ մէկը, որ իր սրտին դուռը բանալով մտիկ ընէր իր շլացուցիչ առաջարկին: Սատանան յաջողեցաւ գտնել այդ անձը Յուդա աշակերտի սրտին մէջ:

Ինչո՞ւ, որովհետեւ Յուդա ագահ և ընչաքաղց էր դրամի և հարստութեան:

Ս. Գրիգոր Նարեկացիի շրջանին, մեր ազգային պատմութեան մէջ օտար յարձակումներ, դաւադրութիւններ և աւերիչ երեւոյթներ անպակաս ըլլալով հանդերձ, Նարեկացին գրած է իր երկերը: Թող չմոռցուի Հաւատուրաց, դաւաճան մարզպան Վասակ Սիւնին, ո՛չ որպէս ազգային **վրէժխնդրութիւն,** այլ որպէս ազգային **զգուշացում**:

Արուեստագէտներ և կրօնաւորներ, դարերու ընթացքին, իրենց կեանքի օրինակովը, յաճախ դաւաճանած են իրենց երգած ու քարոզած իտէալին դէմ: Իսկ Յուդա սեղանակից ըլլալով հանդերձ Յիսուսի՝ կը դաւաճանէ իր Տէրը համբոյրով մը: Ինչպէ՞ս հաշտեցնել սոյն վատ արարքը: Սատանան, նախ կը կուրցնէ իր զոհը, ու յետոյ զայն կը գերեզմանէ: Իր կոչումին դէմ դաւաճանող անհատն ալ, ազգն ալ չարաչար կը պատժուին:

Մաքիաւելլիի համար ընդունելի էր ծայրայեղ միջոցները՝ բռնութիւն, խաբեբայութիւն, սպանութիւն և դաւաճանութիւն: Հոգեկան կեանքի միջնաբերդը, ներքին խորանը, այն սրբութիւնն է, որուն դէմ դաւ ու դաւաճանութիւն չի ներուիր բնաւ:

Յուդա ինչո՞ւ համբուրելով մատնեց իր Տէրը: Միթէ ուրիշ նշան մը չէ՞ր կրնար տալ Քահանայապետին ծառաներուն:

Այն պահուն երբ Յուդա բացաւ իր սիրտը և ներս ընդունեց Սատանան, այդ նոյն վայրկեանին ան զգաց իր սխալ և անարգ արարքը՝ Սատանային ներս հրաւիրելը: Սատանան առանձին չմտաւ Յուդայի ներսիդին, այլ իր օգնականներով: Այս չարանենք վոհմակը ամէն միջոց գործածեց հանդարտեցնելու և խաղաղեցնելու Յուդայի հոգին: Անոնց հանդարտեցուցիչ դեղերէն մին էր.

«Դրամ ունի՞ս, կեանքը խուկդ է»:

Այժմ ազգերը և ժողովուրդները հարուստ են և հետզհետէ աւելի կը հարստանան ստացուածքով, դրամով և շուայտութեամբ, բայց կողոպտուած ու դատարկուած են հոգեւորապէս, վարքով, կենցաղով ու սուրբ ապրումով: Բարիկեցիկ և հարուստ կեանքը որքան ծոխ դառնայ, այնքան աւելի կը հեռանայ մշակոյթէն: Անոնք հարուստ գրպաններու ու դատարկ հոգիներու յուսահատեցուցիչ օրերը կ՛ապրին: Իսկ հաւատացեալը աղքատութեան մէ՛ջ իսկ հարուստ է: Յուդա իր դրամին պատճառաւ բանտարկեալ մը դարձաւ իր իսկ անձին անանցանելի բանտին մէջ:

Իսկական հարուստը ա՛ն է, որ կարող է նիւթականը վերածել ոգեղէնի և իր կեանքը հարստացնել հոգեպէս: Յուդան կրնար ունենալ երկինքը, բայց նախընտրեց աշխարհի հարստութիւնը: Կրնար բնակիլ արքայութեան մէջ, բայց ընտրեց դժոխքը: Յակոբոս առաքեալի զգուշացումները ուղղուած Եկեղեցիներուն.

«Հարուստները չե՞ն որ ձեզ կը հարստահարեն, անոնք չե՞ն որ ձեզ դատաստանէ դատաստան կը քաշկռտեն: Անոնք չե՞ն որ կը վարկաբեկեն Քրիստոսի բարի անունը, որ դուք ձեր վրայ կը կրէք»--Յակ. Բ.6:

Պօղոս առաքեալի պատուէրը Տիմոթէոս եպիսկոպոսին.

«Այս աշխարհի հարուստներուն պատուիրէ որ շատ չհպարտանան և անկայուն հարստութեան չվստահին, այլ՝ վստահին Աստուծոյ ...: Բարիք գործեն, լաւ գործերով հարստանան և ըլլան առատաձեռն, սիրալիր և իրենց ունեցածով ուրիշներուն օգնելու պատրաստ»
--Ա. Տիմ. Զ.17:

Սատանային օգնականները ի վերջոյ ամոթեցին ու խաղաղեցուցին Յուդայի սիրտը զայն համոզելով, որ մատնութիւնը կատարէ համբուրելով իր Տէրը, ցոյց տալու համար, թէ ինք հաւատարիմ է զինք կանչող Վարդապետին: Սատանային հզօրագոյն զէնքը **կեղծաւորութիւնն** է: Ու հէք ողորմելի ու եղկելի Յուդան՝ իր փառամոլական հեշտանքին մէջ չի կրցաւ տեսնել Սատանային խաբկանքը:

Չի դատապարտե՛նք միայն Յուդան: Յիսուս Քրիստոսի տասներկու աշակերտներուն մէջ միայն Յուդան չէր որ համբուրելով մատնեց իր Տէրը և սրբարար Վարդապետը:

Այլ՝ այն բոլոր փառատենչիկ եպիսկոպոսները, սնափառ աստուածաբան կարծուածները և մեծամիտ եկեղեցականները, որոնք պառակտեցին Յիսուսի Եկեղեցին ու բեկբեկեցին Յիսուսի Մէկ Մարմին միացեա՛լ Եկեղեցին, նոյնանման անարգ համբոյրով մատնած կ՛ըլլան իրենց Տէրը՝ Յիսուս Քրիստոսը:

Բոլոր մեծ կամ փոքր եկեղեցական յարանուանութիւնները, որոնք կը գոյատեւեն իրենց "Անուներո՛ւն" համար և չունին սէր ու խաղաղ համակեցութիւն իրարու հանդէպ, Աստուծոյ դատաստանին երբ ներկայանան, արդեօք ի՞նչ պատասխան պիտի տան: Այս զանազան եկեղեցիները, ներկայիս, ունին պատմական ու աւանդական պատճառաբանութիւններ պաշտպանելու համար իրենց բաժանումները Յիսուսի միացեա՛լ Եկեղեցիէն, իրենց հարստութիւնը, փառը և աշխարհի քաղաքական դասակարգին համբաւը:

Սակայն Մեծ Դատաստանին օրը, այս բոլոր հպարտ և գոռոզ եկեղեցիները, առանց բացառութեան, պիտի չկարենան պարծենալ իրենց երկնասլաց քարաշէն ու մարմարաշէն եկեղեցական կառոյցներով ու պարտաւոր պիտի ըլլան ներկայացնել մի միայն **իրենց** հաւատարմութիւնը և հոգեւոր գործունէութիւնը, ոչ թէ ի շահ **իրե՛նց** յարանուանութեան, այլ Յիսուս Քրիստոսի **միաբանակա՛ն** եկեղեցւոյ որ սուրբ է, **ծառայասէր ու անձնանուէր**:

Չդատապարտենք ու չնախատե՛նք միայն Յուդան, որովհետեւ ան առանձինն չէ, իր դժխեմ մատնութեան մէջ, այլ ունի բազմաթիւ հետեւորդներ 20 դարերու հոլովոյթին մէջ որոնք այսօր կը վայելեն փառ և պատիւ ի վնաս Յիսուս Քրիստոսի սուրբ Եկեղեցւոյն:

Աստուծոյ Մեծ Ու Վերջին Դատաստանը
ո՛չ անստոյգ է ու ո՛չ ալ պիտի ուշանայ:

Սեպտեմբեր 1, 1999
Թորոնթօ

“ՉԱՐՄԱՑԱՆ ԵՒ ԹՈՂՈՒՑԻՆ ՅԻՍՈՒՍԸ ՈՒ ԳԱՑԻՆ”

Մատթ. ԻԲ.22

Վերեւ յիշուած «զարմացան» բառը պէտք չէ հասկնալ որպէս ապշութիւն կամ շուարում, այլ որպէս **հիացում և սքանչացում**: Յունարէն բնագիրը որ (թոմա կամ թոմազօ) է աւելի **զմայլանք** և հոգեկան վերացում կը նշանակէ քան թէ պարզ հոգեմտաւոր ցնցում կամ շփոթութիւն:

Որո՞նք են ներկայի ապշահարները (հիացողները Յիսուսի)՝ փարիսեցի կեղծաւորնե՞րը թէ ճշմարտութիւն որոնող մաքուր հոգիները:

Ինչպէ՞ս կարելի է հիանալ և սքանչանալ անձի մը և յետոյ լքել Զինք ու հեռանալ:

Յիսուսի և փարիսեցիներու միջեւ տեղի ունեցած սոյն պատահարը ցցուն կերպով կ՛արտայայտէ մարդկային ներաշխարհի վատասերումը և ապականութիւնը: Այն դժգոհութիւնը և զայրոյթը որ կը յայտնուի նախանձի ու չարակամութեան մղումի հետեւանքով:

Անձ մը երբ հիանայ մանուկի մը գեղեցկութեան և անոր շնորհալիութեան՝ կ՛ըսէ, «հիմա բեզ պիտի ուտեմ»: Այսինքն բեզ պիտի իւրացնեմ կամ սեփականացնեմ: Երիտասարդ մը երբ սքանչանայ և սիրէ երիտասարդուհիի մը վայելչութիւնն ու սիրունութիւնը՝ ոչ թէ անոր ներկայութենէն կը հեռանայ, այլ՝ կը սիրահարի ու կ՛ամուսնանայ հետը որ շարունակէ վայելել հիացմունք պատճառող հոգեկան յափշտակութիւնը:

Փարիսեցիներու և Յիսուսի միջեւ պատահած այս իրողութիւնը՝ ինքնին հակասական ու տարամերժ եղելութիւն է: Այս դէպքին մասնակցող և Յիսուս Գալիլիացին թակարդել ջանացողները անգրագէտ և գեղջուկ անձնաւորութիւններ չէին, այլ՝ ուսբբունական աստուածաբանութեան աշակերտող ու հրեայ Խորհրդարանի վարիչ անդամներն էին:

Ի՜նչ աղիտալի դժբախտութիւն է, որ մարդ իր ուսումնական սուր միտքը կը գործածէ կասեցնելու համար բարին ու տարածելու և սփռելու համար չարն ու յոռին:

Նոյնը չէ՞ միթէ, նաեւ այսօր:

Յանուն արուեստագէտ դիւանագիտութեան, շահամոլ վաճառականութեան ու փառատենչիկ ամբոխամոլ մղումներու բագինին, զոհած ենք անձնուէր և շինիչ հոգեւորականներ և ազգօգուտ աշխարհականներ:

Որպէս քրիստոնեա՛յ ազգակրօն հայ ցեղ, մեր սուրբ պարտականութիւնն է հետաքրքրուիլ, ու զանազանել թէ՛ մեր խոհուն մտքի և հոգիի մղումները և թէ գաղութին մէջ պատահած կամ պատահելիք դէպք իրադարձութիւնները:

Մեր ներկայ սլացքն ու խոյանքը պէտք է ըլլայ հոգիով բիւրեղանալ ու դառնալ անանձնական: Ուրանալ բնազդին թելադրանքները ու փարիլ մտքի և հոգիի խորհրդածութիւններուն: Ոչ թէ սիրահարը ըլլալ ուսումնական անվերջանալի սերտողութիւններու կամ փաստարկութիւններու, այլ՝ ողջա-

գուրել իմացողական և հոգեղէն իրողութիւնները որոնք իսկութիւններ են և ճշմարտութիւններ: Փարիսեցիները իրենց ազգակրօնական ծայրայեղ մոլեռանդութեան պատճառաւ չկրցին նշմարել երկնագեղ ու գոհարավառ ճշմարտութիւնը որ մարգարտօրէն կը բուրէր Աստուածայայտնիչ Մարդեղեալի ընդերքէն:

Այսօր եւս, Քրիստոնեայ անուանեալ ազգեր ու կառավարութիւններ կը շարժին բնազդօրէն, առանց գործածելու իրենց աստուածատուր բանականութիւնը: Նկատի առէք ընչաքաղցութիւնը, հեշտամոլութիւնը, անպատկառ անբարոյականութիւնը որ կը ճեմեն որպէս մշակոյթ, արուեստ և յառաջդիմութիւն:

Բոլոր այս անարգ ցուցմունքները՝ անուս և գեղջկական արհամարհուածներու վաճառքը չեն, այլ չակերտուած պատուաւոր ու զարգացած քաղաքացիներու գոյքերն ու իրեղէնները:

Դադրինք վաճառքի հանել մեր խիղճն ու ազգակրօն սկզբունքները: Դառնա՛նք Յիսուսի ու մօտենա՛նք Անոր, նման Մարիամ Մագդաղենացիին: Ապաշխարանքի արտասուաթոր արցունքներով մաքրենք այն ոտքերը որ աղտոտեցան մեր շահամոլութեամբ և անառակութեամբ: Խոնարհեցնե՛նք մեր ճակատները մինչեւ ոտքերը Յիսուսի և ինչ որ ցարդ մեր սեփականութիւնը կը նկատէինք, նուիրենք Անոր ոտքերուն: Զբաւականանք նոյնիսկ այսքանով, այլ՝ փոխանակ հեռանելու Իրմէ, ըլլանք Իրեն աշակերտողները և սպասաւորողները:

Այս է խորհրդանշող իմաստը այն կենդանի խօսքերուն որ արտասանեց Յիսուս.

«Տուէ՛ք կայսրինը՝ կայսեր
և Աստուծոյնը՝ Աստուծոյ»:

Բնազդը անասնայատուկ է, իսկ մարդկային շունչն ու հոգին որ մարդու ինքնութիւնն ու անձնաւորութիւնն են, կը պատկանին Աստուծոյ:

Մի յանձներ քու անձդ հեշտամոլութեան, քու ինքնութիւնդ երազային ցոփ պատրանքի, այլ՝ կամովին նուիրէ քու ինքնութիւնդ ու նուիրուէ՛, Անո՛ր որ կը բաղձայ միայն քու յաջողութիւնդ և բարիքդ:

Յիսուսի յաւերժական հարցումը կը ձայներգէ նաեւ մեր ականջներուն.

«Սիմո՛ն Յովնանի, կը սիրե՞ս զիս,
աւելի քան ատոնք»:

Հոկտեմբեր 30, 1988
Թորոնթօ